

Badawcze terenowe zadania domowe z geografii

Niniejsze opracowanie powstało jako pokłosie spotkań sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli geografii w szkołach podstawowych, działającej przy Zachodniopomorskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli w roku szkolnym 2021/2022. Zawiera on, między innymi, 11 przykładowych zadań domowych z przyrody, biologii i geografii do wykonania w terenie. W opracowaniu podano także uzasadnienie co do celowości ich wdrażania do praktyki szkolnej nauczania przedmiotów przyrodniczych.

Dlaczego terenowe zadania domowe są potrzebne?

Powodów jest wiele. Jeden z ważniejszych to potrzeba zakorzenienia ucznia w lokalnym otoczeniu i budowania postawy szacunku wobec naturalnego środowiska przyrodniczego oraz odpowiedzialności za jego stan. Ponadto terenowe zadania domowe służą budowaniu kompetencji kluczowych i przedmiotowych, wśród których najważniejsze wydają się umiejętności samodzielnego myślenia oraz dokonywania obserwacji i badania obiektów oraz zjawisk przyrodniczych. Przy okazji wykonywania prac domowych w terenie promujemy prozdrowotny styl życia i umożliwiamy ćwiczenie szeregu praktycznych umiejętności, takich jak posługiwanie się przyrządami pomiarowymi i mobilnymi urządzeniami cyfrowymi czy aplikacjami komputerowymi.

Przykłady terenowych zadań domowych dla uczniów szkół podstawowych

Na początek kilka pomysłów na krótkie i ciekawe zadania z przyrody i geografii.

Zadanie 1 (przyroda)

Idź z rodzicami do lasu na grzyby. Weź osobny koszyk i załóż ochronne rękawice. Zbierz po jednym egzemplarzu nieznanych grzybów lub zrób im zdjęcia. Spróbuj razem z rodzicami rozpoznać gatunek na podstawie atlasów, informacji znalezionych w internecie lub z wykorzystaniem aplikacji na smartfony. Pamiętaj, że nie wolno jeść grzybów, co do których nie masz pewności, że są jadalne. Zrób notatkę ze zdjęciami i opisami znalezionych grzybów oraz rodzaju lasu, w którym je znalazłeś/znalazłaś.

Zadanie 2 (przyroda)

Znajdź w lesie dojrzały grzyb blaszkowy. Wykręć go ostrożnie z ziemi i usuń jego trzon. Następnie w domu połóż go na sztywnej białej kartce. Po kilku dniach ostrożnie podnieś grzyb z kartki. Z pomocą lupy obejrzyj dokładnie miejsce na kartce, gdzie leżał grzyb. Opisz, co widzisz. Wyjaśnij pochodzenie i ułożenie powstałych śladów. Pamiętaj, aby do lasu wybrać się z dorosłym opiekunem. Pamiętaj, że nie wolno jeść grzybów, co do których nie masz pewności, że są jadalne.

Zadanie 3 (przyroda i geografia)

Będąc z rodzicami w lesie, możesz dostrzec tak zwane słupki oddziałowe, które oznaczają poszczególne oddziały leśne. Dokonaj obserwacji jednego z nich. Zrób mu zdjęcie. Sporządź notatkę ze zdjęciem – napisz, jakie liczby są na nich umieszczone i jak ułożony jest słupek względem granic oddziału oraz kierunków geograficznych. Wyjaśnij, czy oznaczenie i ułożenie słupków oddziałowych można wykorzystać do orientowania się w lesie.

Zadanie 4 (geografia)

W trakcie rodzinnego grzybobrania skorzystaj z aplikacji mBDL (mobilny Bank Danych Leśnych) na smartfony i określ swoje położenie w lesie. Możesz w niej znaleźć numer oddziału leśnego, w którym aktualnie się znajdujesz, i porównać go z oznaczeniami na słupku oddziałowym. Możesz także odczytać gatunki i wiek drzew rosnących na tym oddziale oraz oddziałach sąsiednich i porównać te wiadomości ze swoimi obserwacjami. Sporządź krótką notatkę. Zamieść w niej fragment mapy leśnej z oddziałem, na którym dokonywałaś/dokonywałeś obserwacji, opisz położenie lasu i drzewa, jakie znajdowałaś/znajdowałeś na tym oddziale (gatunek, wiek). Możesz dodać w opisie jeszcze inne elementy charakteryzujące ten oddział.

Kilka pomysłów na bardziej złożone terenowe zadania domowe

Zadanie 5 (geografia)

Znajdź z rodzicami nieczynne żwirowisko, kamienistą plażę, odsłoniętą skarpe nad rzeką czy płytki strumień z piaszczystym lub żwirowym dnem. Pozbieraj różne kamyki, które tam znajdziesz. Zabierz je do domu. Oczyszcz kamyki szczoteczką i mokrą szmatką. Spróbuj je oznaczyć pod względem geologicznym, korzystając z atlasu. Napisz, jakie to skały i których jest najwięcej. Jak myślisz, skąd mogły się tam znaleźć? Napisz o swoich przypuszczeniach.

Zadanie 6 (geografia)

Za pomocą własnego lub otrzymanego od nauczyciela miernika temperatury i wilgotności powietrza dokonaj kilkukrotnego pomiaru tych wielkości w ciągu sobotniego lub niedzielного dnia. Zapisz je w sporządzonej przez siebie tabeli. Przeanalizuj otrzymane wyniki i napisz wnioski, jakie wyciągniesz na podstawie tej analizy.

Zadanie 7 (geografia, fizyka)

Wyjdź z dorosłym opiekunem w bezchmurną noc na zewnątrz, tak abyś mógł/mogła zaobserwować gwiazdziste niebo. Znajdź na nim kilka różnych gwiazdozbiorów i określ ich położenie. Zapisz w tabeli ich nazwy oraz kierunki geograficzne, w jakich się znajdowały o określonej godzinie. Jak myślisz, dlaczego podanie godziny obserwacji jest istotne? Możesz także (jeśli masz odpowiedni aparat) wykonać zdjęcia i wkleić je do zeszytu.

Zadanie 8 (geografia)

W trakcie rodzinnego spaceru po okolicy zaobserwuj formy ukształtowania terenu. Sporządź notatkę, w której wymienisz kilka z nich i opisz ich krótką charakterystykę (rodzaj, wielkość, stan, roślinność występującą na nim, sposób zagospodarowania przez człowieka itp.). Dołącz ich fotografie.

Zadanie 9 (geografia)

W trakcie rodzinnego wyjazdu (na przykład rowerem) poza miejscowość, w której mieszkasz, zaobserwuj powierzchniowe formy ostatniego zlodowacenia, które miało miejsce w okresie 115–12 tysięcy lat temu.

1. Zrób zdjęcia obserwowanych form polodowcowych, nazwij je i opisz ich położenie, na przykład podając współrzędne geograficzne.

2. Scharakteryzuj te formy, wypełniając poniższą tabelę.

Lp.	Elementy charakterystyki	Cechy formy polodowcowej nr 1	Cechy formy polodowcowej nr 2
1.	Rodzaj formy		
2.	Orientacyjne rozmiary		
3.	Cechy charakterystyczne		
4.	Rodzaj zagospodarowania przez człowieka		
5.	Sposób ochrony		
6.	Źródła wiedzy		

Zadanie 10 (geografia, biologia)

Korzystając ze spisu miejsc, gdzie występują murawy kserotermiczne, wybierz się z rodzicami do najbliższej z nich. Dokonaj obserwacji takiej murawy. W razie braku możliwości dotarcia do murawy kserotermicznej możesz także opisać dowolną naturalną łąkę.

W opisie podaj:

- a) jej położenie geograficzne,
- b) kierunek (kierunki) nachylenia stoku,
- c) orientacyjny rozmiar, na przykład w hektarach,
- d) zauważoną tam roślinność,
- e) opis przynajmniej jednego gatunku trawy,
- f) opis przynajmniej jednej rośliny kwietnej,
- g) opis przynajmniej jednego gatunku zwierzęcia, które tam zauważyłeś/zauważyłaś.

Dołącz dokumentację zdjęciową tej murawy. Podaj argumenty za ochroną muraw kserotermicznych w Polsce.

Zadanie 11 (geografia, fizyka)

Za pomocą bezpłatnej aplikacji phyphox, zainstalowanej na smartfonie lub tablecie, dokonaj w terenie pomiarów kilku wielkości fizycznych, które mogą być wykorzystane do badań środowiska naturalnego. Są to między innymi:

- a) położenie GPS,
- b) wysokość n.p.m.,
- c) natężenie oświetlenia,
- d) ciśnienie powietrza,
- e) natężenie pola magnetycznego.

1. Dokonaj w terenie trzykrotnych pomiarów każdej z tych wielkości i oblicz ich średnie wartości. Podaj wynik w zaokrągleniu do dwóch cyfr znaczących. Pamiętaj o jednostkach.

2. Zaplanuj badanie przyrodnicze, w którym wykorzystasz możliwość pomiaru jednej lub kilku z podanych wyżej wielkości. Opisz swój pomysł w formie krótkiej instrukcji wykonawczej.

Zasady zadawania terenowych zadań domowych

1. Zadanie terenowe powinno być poprzedzone lekcją/zajęciami terenowymi lub wycieczką związaną z jego tematyką.
2. Nie powinno być obowiązkowe dla uczniów.
3. Zadania dotyczą otoczenia domu ucznia i miejscowości, w której mieszka.
4. Uczeń otrzymuje pełną instrukcję wykonania zadania i kryteria sukcesu (wymagania).
5. Rodzice są powiadamiani o zadaniu terenowym i proszeni o wsparcie oraz towarzyszenie dziecku w trakcie jego wykonywania.
6. Nauczyciel podaje szczegółowe zasady bezpiecznego wykonania terenowego zadania domowego.
7. Szkoła/nauczyciel w miarę możliwości wyposaża uczniów w niezbędne pomoce i materiały poprzez ich wypożyczenie, jeśli nie są to przedmioty czy materiały domowego użytku.

Opracowanie
Zdzisław Nowak